

PERIODYZM ZAKWITANIA *BROWNEA CRAWFORDII*

W skład rozległych, zawsze zielonych puszc tropikalnych Ameryki Południowej wchodzi również przedstawiciele rodziny motylkowatych, do których między innymi należy rodzaj *Brownea*, systematycznie spokrewniony z azjatyckim *Amherstia*. Nazwa rodzaju pochodzi od nazwiska odkrywcy, irlandzkiego lekarza Patricka Browna, autora flory Jamajki, żyjącego w XVIII wieku. Rodzaj *Brownea* jest nieliczny, obejmuje 8 gatunków, które rozmieszczone są głównie w Kolumbii oraz Wenezueli. Wszystkie gatunki *Brownea* są drzewami, lub krzewami, posiadają smukłe rozgałęzione pnie o parasolowatych koronach.

Ryc. 1. Szczytowa gałązka *Brownea crawfordii* z 10-dniowym pąkiem kwiatostanowym.

W Ogrodzie Botanicznym U.J. w tropikalnej szklarni rosną obecnie 3 okazy *Brownea crawfordii* (jest to mieszańiec *B. grandiceps* × *B. macrophylla*). W okresie kwitnienia są one szczególnie piękne. Dwa, prawie 40-letnie okazy (dochodzące do 4 m wysokości), zakwitają rokrocznie, wydając od 10—20 kwiatostanów. Trzeci, zaledwie 4-letni okaz, zakwitł w bieżącym roku po raz pierwszy (3 lutego), wydając 1 kwiatostan. *Brownea* w uprawie szklarniowej wykazuje regularny periodyzm zakwitania, który trwa od drugiej dekady stycznia do końca lutego. Należy więc do roślin, które zakwitają na krótkim dniu.

Drzewa zawiązują pączki kwiatostanowe już w grudniu, przeważnie na szczytach pędów, nierzadko poniżej, wprost na pniach i gałązkach (kaulifloria), (ryc. 1).

Kwiatostany rozwijają się stopniowo, w liczbie 2—3, co kilka dni. W pełni kwitnienia utrzymują się one zaledwie 4—5 dni, po czym opadają. W zarysie są one koliste, złożone z 60—70 kwiatów, ciężkie i zwisające ku dołowi (ryc. 2).

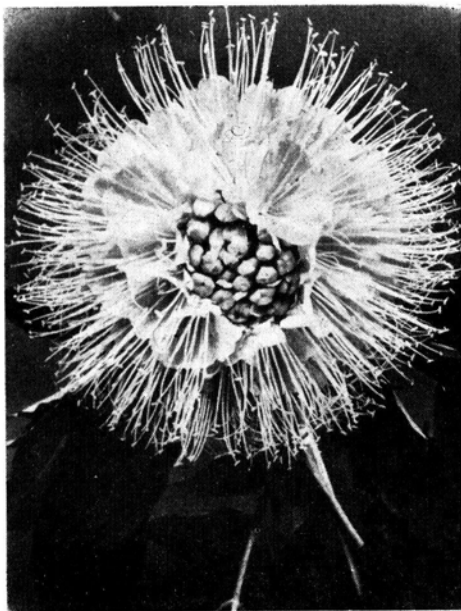

Ryc. 2. Późniejsze stadium rozwijającego się pąka

Pojedyncze kwiaty, o budowie promienistej, osadzone są na stożkowatym dnie; zaczynają się one rozwijać poczynając od zewnętrznych (ryc. 3 i 4) ku środkowi. W nasadzie otoczone są one 2—3 klapowym, owłosionym podkieliszkiem, obejmującym 5-działkowy kielich i 5-płatkową koronę (6,5—7 cm dł.). Żywo karminowy kwiat o brzegach falistych, jest bardzo delikatny; w swej dolnej części zrasta się w rurkę razem z pręcikami. Nitki pręcików i szyjka słupka czerwono zabarwione są znacznie dłuższe od okwiatu. W pełni rozkwitu są one wyprostowane i stanowią jak gdyby barierę, zasłaniającą wstęp do dna kwiatowego wypełnionego nektarem. Po wysypaniu pyłku pręciki zaginają się do środka kwiatu (ryc. 5). Kwiaty *Brownea* są zapylane przez długodziobe, zwinne, małe kolibry.

Brownea zawiązuje niekiedy pączki spóźnione (w marcu lub w kwietniu). Pączki takie albo opadają jako nierozwinięte, albo też nie są w pełni wykształcone mimo, że rośliny pozostają w tych samych warunkach bytowania. Na tej podstawie można przypuszczać, że *Brownea crawfordii* posiada wrodzoną periodyczność rozwoju kwiatów (być może nabytą w swojej ojczyźnie), którą samorzutnie reguluje.

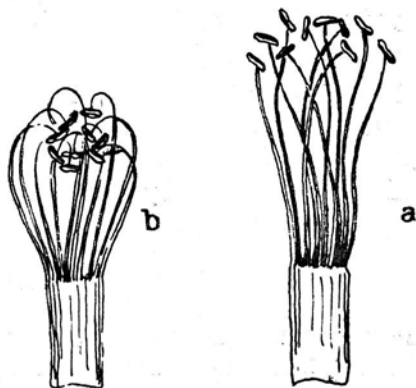
Po okresie kwitnienia drzewka wypuszczają serię ulistnionych gałązek, które ułożone są w otwarte do 45 cm dł. pęczki. W młodocianym stadium wzrostu pędy

Ryc. 3. Kwiatostan w pełni kwitnienia

Ryc. 4. Stożkowate dno kwiatostanowe po opadnięciu kwiatów

Ryc. 5. Pręciki a) w okresie dojrzewania pyłku, b) po wysypaniu pyłku nitki pylnikowe zagięte do środka

te są wiotkie, jasnozielone czerwonawo nabiegłe, utrzymujące się w pozycji wiszącej przez okres około miesiąca, nadając roślinom osobliwy wygląd. Takie serie ulistnionych gałązek wykształcają rośliny niekiedy przez całe lato aż do września.

Brownea posiada liście złożone (10—12 listkowe) nieparzysto pierzaste, osadzone na bardzo krótkich ogonkach, na szczycie zaopatrzone w wyrostek okapowy. Większość liści posiada szczytkowy listek szczytowy, niekiedy jest on jednak zupełnie zredukowany (ryc. 6).

Ryc. 6. Fragment liścia ze zredukowanym listkiem szczytowym

W wykazach nasion Ogrodów Botanicznych nie udało się dotychczas znaleźć nasion gatunków rodzaju *Brownea*. Odnawianie roślin przez wegetatywne sadzonkowanie pędów (na wiosnę) napotyka trudności. Ukorzenione sadzonki zamierają, wymagają one bowiem specjalnej opieki i warunków. Opisywana roślina jest pewnego rodzaju osobliwością oraz dobrym przykładem parnorostu tropikalnego i służyć może nie tylko dla ozdoby, lecz także dla dydaktyki.

LITERATURA

- Bünning E. 1956. Der tropische Regenwald. Berlin.
Chittenden F. J. 1956. Dictionary of Gardening. Vol. I. Oxford.

